

Las Vegas in Kinshasa

Kristien Geenen

Siprien, Golba en Gilles van Las Vegas duiken de nacht in.
Siprien, Golba et Gilles de Las Vegas se lancent dans la nuit,
 FOTO KRISTIEN GEENEN, 2006

schatte dat hij zo'n acht jaar oud was. Zijn korte beige broek was vuil en versleten. Door de smerigheid van zijn shirt heen, las ik nog net *Ijsboerke*. Zijn teenslippers stonden op het punt uiteen te vallen. Dit straatkind zag er eigenlijk niet anders uit dan andere Congolese kinderen. 'Ah, madame, pas de manger depuis le matin,' bracht hij uit, waarbij hij het hoofd opzij knikte, zich eerst even zachtjes op de maag klopte en dan met een sierlijk gebaar de handpalm openvouwde. 'Ya solo? Echt waar?' vroeg ik, en ik begon een praatje met hem. Zijn naam, wilde ik weten, en hoe oud hij was. Ook waar hij slaapt, vroeg ik, en hoe hij op straat terecht kwam. Ik kan het niet laten, met elke *shege*¹ opnieuw klets ik wat. Het blijft me boeien. Ook deze jongen, Patrick heette hij, antwoordde heel beleefd op alle vragen. Zijn mama is dood, zijn papa hertrouwde, de stiefmoeder mishandelde hem, en zo belandde hij op straat. Klassiek patroon. Tijdens het gesprek verdween gaandeweg zijn smekende blik. Vol vuur vertelde hij hoe hij op straat zijn plan trok. We schudden elkaars hand ter afronding en hij liep verder. Het biljet van 100 *francs congolais* dat ik hem wilde geven, zat nog in mijn vuist geklemd. Weeral vergeten. Ook dit was inmiddels een klassiek patroon.

1 In Kinshasa noemt men een straatkind een *shege* (spreek uit cheigee, met harde g), in het meervoud wordt dat *bashege*. Naar Che Guevara, aldus sommige bronnen. Volgens andere afkomstig uit het Hausa, of naar Schengen, zie artikel Filip De Boeck in deze uitgave.

De plastic tuinstoel gloeide nog na van de middagzon, maar het bier was fris. Ook die avond dronk ik een pint aan de Place Commerciale, het hart van de wijk Limete in Kinshasa. De tafels aan dit enorme plein met eetstalletjes en drankkiosken waren altijd druk bezet. Muzikanten, leurders, geldwisselaars, schoenpoetsers, fotokopieerders, heel het spectrum van de ondergrondse economie troepte door elkaar in een poging een franc bij elkaar te schrapen. Onder de hoge bomen van het plein gebeurde bijgevolg altijd wel wat. Het was een aangename plaats om een dag af te ronden.

Terwijl ik aan mijn biertje nipte, zag ik er plots weer eentje. Hij slingerde al bedelend langs de tafels heen. Dan zag hij me zitten en stapte op me af. Ik

Het heeft lang geduurd voor ik straatkinderen en andere kinderen van elkaar kon onderscheiden. Toen ik enkele jaren geleden met een onderzoek naar straatbendes begon, zagen een *belesi*² en een shege er mijn inziens net hetzelfde uit. Didier leerde me hoe ze je eruit kon pikken. Het zat vooral in de manier van voortbewegen. Een belesi wandelt monter in rechte lijn op zijn doel af. Een straatkind zigzagt, wijkt af, keert op zijn passen terug, draait rond iets interessants om het dan toch maar zo te laten, kijkt in twijfel om, altijd rusteloos, altijd op zoek. De blik staat scherp en onscherp tegelijk. Ogen bloeddorlopen van het roken van joints en het nachtelijke waken, maar ogen die zoeken.

Didier kon het weten want hij was shege geweest. Van zijn achtste tot zijn elfde leefde hij op straat. Dat was begin jaren negentig, de tijd van de plunderingen, toen leger en volk krachten bundelden bij het leegroven van Kinshasa. Zijn ogen glinsterden toen hij me vertelde over strooptochten in luxueuze interieurzaken, het zeulen met vergulde badkranen, toiletbrillen rond de hals.

Via Didier kwam ik in contact met Kanyinda, de leider van Las Vegas, een straatbende. Zonder Kanyinda had Didier nooit overleefd. Een nieuwelings zonder bescherming was verloren, dat was zeker. De straat was *un monde sans pitié*. Kanyinda leerde Didier stelen, zijn hachje redden, een maal bedelen, zoeken. Onafscheidelijk waren ze heel die tijd. Dan besloot Didier zijn leven te veranderen. Hij vond opvang in een tehuis, liep school, deed studies voor maatschappelijk werker, verzoende zich met zijn familie en versierde een baantje bij het *Croix-Rouge de la Belgique au Congo*. Kanyinda bleef echter een vriend en ze zochten mekaar geregeld op.

Ik bestelde nog een biertje en genoot van de drukte rondom me, toen ik een bekende ontwaarde. 'Christine, Christine!' Fiston, een bendelid van Las Vegas, riep me toe door het kabaal van de Place Commerciale. Hij was klein maar stevig gebouwd, de geblokte torso van een atleet. Zoals voor vele bashege was boksen zijn ding. Dat bewezen de bokshandschoenen getatoeëerd op zijn biceps. En wie de baas was vertelde in kanjers van letters zijn linkerarm: *Bayoka Cheval* - Gehoorzaam Cheval. Dit was de bendenaam van Kanyinda. Fiston had gelopen en hijgde uit vooraleer hij me het nieuws vertelde. 'Kanyinda is opgepakt door de flikken, ze houden hem vast in het cachot van de Pelouse. Ze stonden daar plots met een heel peloton. Ik en Moïse zijn er van door gemuisd. Maar Cheval hebben ze te pakken en ook Fedo, Golba, Zulu en Mannix. Ze namen hen allemaal mee.'

2 Een thuiswonend kind is een *belesi*, meervoud *babesesi*. Verbastering van het woord *belge*, zo werden de eerste geplande woonwijken voor Congolese inwoners (*cités*) van Kinshasa genoemd. Bij uitbreiding is iedereen die in een huis woont, een *belesi*.

Dit scenario ontvouwde zich de laatste tijd met trieste regelmaat. Met veel machtsvertoon bestormden politiemannen het terrein van Las Vegas, namen bashege die er rondhingen bij de kraag en sleurden ze naar het politiekantoor, enkele honderden meters verderop.

Het politiekantoor lag aan de drukke verkeerswisselaar naar Ndjilli, de luchthaven van Kinshasa. De Kinois kenden deze plek als de Pelouse, een te roemrijke naam voor een stoffige grasvlakte waar middenin een hoog betonnen monument oprees, een onontkoombaar herkenningspunt in de skyline van de stad. In het cachot namen de politiemannen de jongens alles af: geld, sigaretten, weed, schoenen, een nieuwe broek, een gsm. Ze kregen van de zweep, en mochten dan gaan, weer de straat op. Soms verdween er ééntje voor een nacht de bak in. Sinds de verkiezingsstrijd was losgebarsten, was dit dagelijkse kost. Het maakte de bashege moedeloos, rusteloos. Waarom plannen als je op elk moment alles kwijt kon spelen? Niet dat deze pesterijen hun levenswijze grondig overhoop gooiden. Bashege leven sowieso van dag tot dag. Ook hierin verschillen ze niet van de doorsnee *Kinois*.

De volgende ochtend kwam ik Kanyinda en Fedo tegen aan de boulevard. Beiden heelhuids. Kanyinda had bij een moestuintje een onbewaakte tuinslang vast en waste zich in de straal water. Fedo was al klaar en liet glinsterend in de felle morgenzon het water van zich afdruipe. Kanyinda's fysiek beantwoordde in niets aan het cliché van een bendeleider. Hij was klein; een gespierd bovenlijf, maar daaronder spillebenen en vrouwenvoetjes. Lange, gekrulde wimpers gaven zijn oogopslag iets kinderlijks. Vijftien jaren straat lieten evenwel sporen na. Een gebit in desastreuze staat. Vingers scheef en krom, gevolg van onbehandelde breuken. Littekens over het ganse lijf. Het nachtje cachot liet enkel een schaafwonde aan **het voorhoofd na.**

We kletsten wat over het incident terwijl hij zich waste. Het water spetterde over zijn hoofd. Zijn onderbroek en shirt hield hij aan. Hij bukte zich en haalde nauwkeurig het vuil van tussen de tenen. Een tuinman kwam wild gesticulerend aanlopen. 'Blijf van die slang af! Dit kan toch niet!' Kanyinda keek de man vriendelijk aan en ontplooidde een waar diplomatisch offensief. 'Masta, vriend, een mens moet zich toch wassen? Dat water stroomt hier zo maar, wat kwaad kan het dat ik er even gebruik van maak?' Het overtuigde de man niet. 'Kijk,' suste Kanyinda, 'als we nu eens afspreken dat ik na mijn douche jouw tuintje sproei? Jij kan dan ondertussen

even onder die boom uitblazen. Wat denk je?’ De tuinier schoot in de lach over zoveel inventiviteit en zoog bewonderend lucht tussen de tanden.

Kanyinda had de gave om mensen voor zich te winnen. Een belangrijk talent, vertrouwde hij me ooit toe, want een shege had vele vrienden nodig om te overleven. Hij was immers afhankelijk van de buurtbewoners. Zo groeide een delicate symbiose. De shege gebruikte een kraantje; in ruil zorgde hij er voor dat dieven het perceel van deze buurman links lieten liggen. Door zulke transacties, nietig maar levensnoodzakelijk, schiep je een goede reputatie. En een goede naam liet toe iets duurzaam op te bouwen: een schuilplaats uit spaanderplaten bijvoorbeeld. In deze kunst van geven en nemen, was Kanyinda onovertroffen. Hij had het respect van bashege maar ook van vele buurtbewoners. Zoals Flory, de uitbater van een drankkiosk vlakbij het terrein van de bende, die elke avond na het sluiten Kanyinda ging groeten en alvast bedanken voor het nachtelijk waken over zijn broodwinning.

Na de wasbeurt schoof Kanyinda plastic slippers aan de voeten. Vrouwenslippers met een bloemmotief. Zijn schoenen hadden de flikken afgenomen. Ook zijn handeltje verdween in hun handen: sigaretten, weed, zakjes whisky. En de opbrengst van die dag: 7800 *francs congolais*, een briefje van 50 euro. Kanyinda zuchtte moedeloos na het opdreunen van die inventaris.

‘Ik kwam zonder veel kleerscheuren vrij, maar Fiston en Mannix hebben ze flink te grazen genomen.’ Hij vertelde hoe de flikken te werk gingen. Fiston en Mannix sliepen. Zware politiearzen in de nek hielden hen tegen de grond; ze haptten naar lucht. Ze kregen boeien om, handen op de rug. Daarna namen de flikken Fiston bij de voeten en sleepten hem over de betonnen vloer. Zijn gezicht was één schaafwonde. In het cachot bewerkten ze hem met de zweep; ze duwden sigarettenpeuken op zijn arm. De verontwaardiging over al dat onrecht sperde zijn ogen wijd en deed hem stampvoeten. ‘Dat kan toch niet! Zomaar iemand die ligt te slapen in het gezicht trappen! Wij zijn mensen, geen beesten. Een mens die slaapt mag je niet lastig vallen, die is even van de wereld, weerloos, zijn gedachten liggen in God’s handen.’

Ik besloot de schade te gaan opnemen.

In het regenseizoen sliepen de bendeleden van Las Vegas in het portaal van de kantoren van de *Inspection de Travail*. Het statige gebouw stond op een ommuurd perceel waarvan de poort altijd open was. Deze plek

noemden ze hun *salle*. Daar ontvingen ze na sluitingsuur van de kantoren vrienden, hielden ze boksoefeningen, blowden ze, lummelden wat rond of legden zich te slapen op de tegels van de overdekte gaanderij.

Wanneer ik aan de *salle* arriveerde, zag ik Fiston en Mannix op de tegelvloer liggen. Ze lagen op hun buik, het hoofd rustte op de geplooiden armen. Ik kon hun gezichten niet zien. Ze sliepen. Ik bleef een tijdje staan en keek naar hen. Onvrijwillig dacht ik terug aan een vakantie die ik als tiener aan een Spaanse Costa doorbracht. Uit zin voor avontuur sliep ik een nachtje op de vloer van een traphal. De volgende ochtend deed alles pijn. Het heupbeen, de schouderbladen, de knieschijf, de puntige elleboog, elk bot leek zich een baan door de huid te willen breken. Ik was geradbraakt. Het verveelde me dat mijn gedachten uitgerekend dan naar Spanje afgleden, maar het verbaasde me niet. Het overkomt me voortdurend wanneer ik op reis ben, herinneringen die al tientallen jaren onaangeroerd bleven, duiken plots op. Ontdaan van een vertrouwd referentiekader, wordt een vroegere impressie even geïsoleerd, gewikt en gewogen, en dan geklasseerd. Op deze manier valt elke ervaring, hoe onbenullig ook, op zijn plaats in dat grotere geheel, mijn leven. Het is een geruststellende bewerking en ongetwijfeld de diepere reden waarom ik een voortdurende dwang voel me naar verre oorden te begeven.

Ik keek naar Fiston en Mannix, weerloos lagen ze daar, het ademen nauwelijks merkbaar in het zachtjes dalen en rijzen van de frêle lijven. Het was heel stil in het perceel, we waren alleen. Ik bleef lang naar hen kijken. Bedacht hoe makkelijk het was hen op dat moment een laars in de rug te planten, een schop tegen de dijnen te verkopen, over het beton te sleuren. Hoe laf het was. Het greep me naar de keel. Ik twijfelde of ik hen zou wakken. 'Fiston,' probeerde ik zacht. Hij schrok wakker – de slaap van een shege is steeds onrustig – draaide zich om en keek me aan. Hij zag er niet uit. Opgezwollen gezicht, linkeroog dicht, rozig rauw vlees waar de huid weg was. Ook Mannix was wakker en keek me slaapdronken aan door een dichtgetimmerd, etterend oog. Ze deden hun relaas, hoe de flikken hen naar de Pelouse sleurden, al hun spullen inpikten: een handvol verlepte sigaretten, een paar kapotte schoenen, enkele zakjes whisky... er werd voor deze prullen gevochten. Het was geen toeval dat de agenten de bende op zaterdagavond oppakten. Het was de topavond voor de tippelende meisjes van Las Vegas. Terwijl de klant consumeerde wat betaald was, dwaalden de handen van de meisjes door zijn broekzakken. Deze extra buit ging rechtstreeks naar de bende. De bashege hadden op zaterdagnacht altijd meer geld bij zich dan op een doordeweekse dag. De flikken hadden meer verwacht. Ze ranselden Fiston en Mannix af. Het duurde pijnlijk lang voordat ze ervan overtuigd waren dat er niet meer was.

Ik besloot Bertin, een bevriende advocaat, op te bellen. Hij kwam onmiddellijk ter plaatse, luisterde naar de verhalen van Fiston en Mannix. Zijn analyse was dat er zeker grond was voor het indienen van een klacht. Nadien liet ik beiden oplappen door een dokter.

Drie dagen later rinkelde vroeg in de morgen mijn gsm. 'Christine, de politie was er weer.' Het was Kanyinda. Hij klonk in paniek, ik kon niet goed volgen, had moeite in mijn halfslaap alle bijzonderheden van zijn relaas te vatten. *Masasi, masasi*, een woord dat ik kende maar waarvan de betekenis treiterig verstoppertje speelde, dook steeds op in het verwarde verhaal. Ik beloofde dadelijk langs te komen. Pas toen ik mijn kleren bij elkaar griste klikte de vertaling van *masasi* weer braafjes op zijn plaats: kogels.

Toen ik bij de salle aankwam was Kanyinda al wat gekalmeerd. Uiterst precies en met veel zin voor detail vertelde hij wat er gebeurde.

'Kijk Christine, gisteren zat je hier de hele namiddag, niet? Hoe laat ging je naar huis, rond zes uur?'

'Ongeveer ja.'

'Ik stelde je voor om nog een eindje met je mee te lopen want we zijn allemaal bezorgd om je veiligheid, maar je zei dat je alleen zou terugkeren want anders zou ik mijn bokstraining missen, weet je nog?'

'Klopt.'

'Wel, we trainden tot zo'n uur of acht. Daarna kookten we fufu met gedroogde vis,

we blowden wat. Rond tienen gingen de meisjes werken. Siprien liep met hen mee om een oogje in het zeil te houden. We legden ons te rusten. Een uurtje later reed een jeep van de PIR³ het perceel op. Iedereen schrok wakker. Ik hoorde een buurvrouw roepen: daar liggen ze, pas op, ze hebben wapens. En plots floten de kogels ons om de oren. In paniek maakten we ons uit de voeten, ieder een andere kant op. Ik sloop als een slang, dat was mijn tactiek. Kijk, zie je de schaafwonden?'

Hij toonde zijn knieën en ellebogen en vervolgde zijn verhaal.

'Een buurman stond in zijn deur en wenkte me: kom je hier verstoppen, maar ik vertrouwde het zaakje niet. Ik klauterde over de muur van het perceel en liep weg zonder om te kijken.'

Vol ongeloof hoorde ik zijn relaas aan. Kinshasa kende geen traditie van bruto geweld tegen bashege. Dit was Rio niet, waar doodskaders tegen betaling straatjongeren liquideerden. Kanyinda was nog altijd overdonderd door de gebeurtenissen en had geen idee waar de anderen waren. Was er iemand opgepakt of erger nog, gewond? Er waren enkele gasten die avond, hij wist zelfs hun namen niet. Enkel Mannix is terecht en ongedeerd, *dieu merci*.

Opnieuw besloot ik Bertin, de advocaat, ter hulp te roepen. Hij noteerde Kanyinda's verhaal en ook hij stond verstoerd van het relaas.

De volgende dagen wachtten we in spanning op nieuws van de anderen. De moeder van een meisje dat als gaste overnachtte was zelf op zoektocht gegaan. Na lang rondvragen vond ze haar dochter op het hoofdkantoor van de PIR in Gombe. Pas na betaling van enkele dollars – de normale procedure in Kinshasa – kreeg ze haar dochter en twee vriendinnen vrij. De meisjes vertelden dat alle vermiste jongens in Gombe vastzaten. Ongedeerd, behalve Fiston, die een kogel in de voet kreeg.

Bertin vertrok onmiddellijk naar het hoofdkwartier. Te laat, want toen hij aankwam was Fiston al weer vrijgelaten. Hij was opgenomen in het hospitaal Saint-Joseph, vlakbij het terrein van Las Vegas.

De agenten van PIR vertelden hun versie van de gebeurtenissen : de bashege waren gewapend en schoten als eersten, de agenten handelden uit zelfverdediging. Bovendien verwezen ze naar de niet mis te verstane orders van hun chef, generaal Patience : '*Il faut neutraliser les enfants de la rue.*'

Bertin belde me op en vroeg of het mogelijk was dat bashege over wapens beschikten. Ik haalde me de talloze verstoppplaatsen van de sally voor de geest: het hoge gras langs de boulevard waarin Kanyinda zijn kleren verborg; de plastic zak met kookgerei hoog in de kruin van een boom; zakjes whisky vernuftig weggemoffeld in de benzinetank van een autowrak; vuile bankbiljetten zo diep in een scheur van een muur dat je ze er met een stok moest uitvissen. Maar wapens? Nee, dat kon ik me niet voorstellen, al helemaal niet dat ze die zouden gebruiken. Kanyinda had me lang genoeg onderhouden over het belang je zo onopvallend mogelijk op te stellen. Hij koesterde burenerelaties en was niet zo dom om met wapens te staan zwaaien. Waarschijnlijk

vertelden ze niet alles wat er omging. Dat ze om tien hun slaappleats opzochten leek me al vreemd. Dit vroege uur stemde niet overeen met het gewone ritme waarin ze hun dagen sleten. Op dat tijdstip begonnen pas de belangrijkste activiteiten. Aannemelijker was dat ze bij de inval de agenten provoceeden of met stenen bekogelden, waarop die het vuur openden.

De waarheid zou ik nooit te weten komen. Wat vast stond was dat Fiston een kogel in de voet kreeg. Genoeg redenen voor Bertin om het hele voorval niet blauwblauw te laten. Hij contacteerde alvast een journalist.

■

De volgende ochtend vroeg bracht ik samen met Kanyinda een bezoekje aan Fiston

in het hospitaal Saint-Joseph. De bende was er klant aan huis: de meisjes bevielen er; wie zich ernstig kwetste ging er langs voor verzorging. Maman Alis, een sociale werkster, regelde de onkosten. Het hospitaal was ook een bron van inkomsten. Wanneer bloed nodig was, spoedde een verpleegster zich naar het terrein van Las Vegas om vrijwilligers te ronselen. De wisselkoers was tien dollar voor een halve liter bloed. Dit alles gebeurde in het geniep, want deze bloedinzamelingen waren illegaal.

Van buiten leek het hospitaal indrukwekkend, met hoge muren en een zware ijzeren poort. Binnen was het er knus: verspreid over het felgroene gazon stonden een handjevol paviljoentjes, verbonden door paadjes van aangestampte aarde, afgezoomd met bloemen. Over enkele struiken lagen kleurrijke stukken was te drogen. Achteraan was er een kraamafdeling en een kapel. Een idyllisch oord, totdat de niet te harden stank van de toiletten je terecht wees: dit was wel degelijk Kinshasa.

De paviljoentjes hadden elk drie kamers, en in één daarvan troffen we Fiston aan. De kamer was smerig, de turkooizen verf bladderde af. In een hoek was een doucheceel maar enkel uit een kraantje naast de deur druppelde water in een vuile emmer. Grote gaten gaapten in het gaas voor het raam; de kamer gonsde van de muggen. Een TL-buis beloofde ongekende luxe maar hield zich niet aan de afspraak: na valavond gingen de kaarsen aan. Er was een houten rekje, gelukkig leeg want het had zo al moeite overeind te blijven. Er waren twee bedden: één voor de patiënt, een ander voor degene die de patiënt bijstond, het maal bereidde, de was deed. Lakens bracht je zelf mee of huurde je in het magazijntje bij de ingang.

Karin sliep die nacht in het extra bed. Zij verzorgde zo kwaad als goed Fiston die amper kon lopen. Beide voeten waren in een vuil verband gewikkeld. Brute pech had hij bij die razzia: net toen hij de muur over ging vielen de

schoten. Een kogel ging door zijn rechterhiel en boorde zich in de linkervoet. Gisteren was de onderkant van zijn hiel operatief afgeschraapt. Aan een gammele houder hing een baxter waarvan de naald in Fiston's arm verdween.

'Hoe gaat het met je?' vroeg ik.

'Pijn, ik heb echt veel pijn,' mompelde hij terwijl hij naar zijn voeten wees. Hij had enkel een slip aan, de rest van zijn kleren hadden de politiemannen afgenomen. Vel over heen, keek hij me met koortsige ogen aan.

'Fiston, luister. Bertin wil dat heel Kinshasa weet wat er die nacht gebeurde. Hij belde een journalist. Ze komen naar hier om je te interviewen. Vind je dat goed?'

Fiston sloeg de ogen neer en aarzelde. 'Maar wie gaat dat allemaal zien?'

Hij was er niet gerust in. Hij vreesde dat de politie wraak zou nemen. Kanyinda haalde hem over de streep.

'Fiston, dit is goed voor ons allemaal! De mensen weten niet wat er allemaal met ons gebeurt. Dit moet bekend worden. Ik zal zelf ook spreken, ik zal ze laten zien dat wij ook mensen zijn, dat wij ook maar proberen te overleven net als iedereen!'

's Namiddags keerde ik met Bertin en de journalist terug naar het hospitaal. Fiston schrok toen de onbekende als eerst de kamer binnenkwam. Eenmaal hij ons zag was hij gerustgesteld. Karin was om eten, enkel Kanyinda hield hem gezelschap.

Bertin overliep met iedereen hoe ze het interview zouden aanpakken. Ik liet hen alleen en ging naar buiten: een blanke zou de aandacht maar afleiden. De camera draaide. Door de openstaande deur hoorde ik de journalist de eerste vraag stellen. Fiston klapte dicht. Hij vertrouwde het niet. Bertin trachtte hem te overhalen. Fiston vreesde nog steeds de gevolgen: zouden de agenten zich niet komen wreken voor zijn getuigenis? Wel vijf keer werd de scène overgedaan, maar uiteindelijk was de journalist tevreden.

Kanyinda, zoals immer de kalmte zelf, had minder schroom. Openhartig en afgemeten vertelde hij over de schietpartij. Dat ze ook maar mensen waren; dat zomaar op hen schieten volstrekt onredelijk was; dat ze geen vlieg kwaad deden en enkel probeerden te overleven op straat. Diep onder de indruk hoorde ik van achter het hoekje alles aan. Kanyinda was een natuurtalent en sprak alsof hij al zijn hele leven met een camera optrok.

We gingen daarna naar het terrein van Las Vegas. De cameraman filmde de kogelinslagen, de reporter interviewde Mannix en Hérítier. Deze laatste was pas vanochtend vrijgekomen, nadat de agenten eindelijk begrepen dat zijn familie nooit 100 dollar bij elkaar kon leggen.

Na het interview bleef ik met Didier en Kanyinda wat rondhangen.

'Dat heb je ongelooflijk goed gedaan, masta, je wordt een echte ster!' feliciteerde ik Kanyinda.

'Ach,' zei hij bescheiden, 'dat is niets, maar het is goed dat de mensen eens naar ons

luisteren.'

'Kanyinda, ik vind het niet veilig dat je hier nog slaapt,' zei Didier bezorgd. 'Heb je geen andere plek? Waarom slaap je niet op dat bouwterrein aan de 4ième rue, waar we vroeger de nacht doorbrachten?'

Kanyinda glimlachte meewarig toen hij het voorstel aanhoorde. 'Masta, hoe lang ben jij al van de straat? Dat huis is al lang af, de eigenaar slaapt er nu zelf in!'

De twee *amis de souffrance* namen elkaars hand vast en schoten in een onbedaarlijke lachbui. Keer op keer ontroerde het me hoe hun vriendschap ondanks een totaal verschillende levenswijze overeind bleef.

Die avond was ik uitgenodigd bij Chéri-Cherín, de populaire schilder en vriend sinds jaar en dag. Hij woonde in de wijk Masina. Zijn huis was groot en zoals altijd druk en overvol. Zes van zijn vele dochters waren er en ze hadden allemaal een vriendje bij. Onder de gasten merkte ik enkele collega's van Chéri-Cherín: Sapin, Botalatala en Mfumo'Eto. Cherín's concubine stond in de keuken waaruit geuren van fufu, kip en gedroogde vis opstegen. Ze zwaaide met een vrije hand naar me en verdween in de dampen van de vuren.

Buiten regende het pijpenstelen, we aten aan de lage salontafel. Ik wilde het interview niet missen en vroeg of de televisie aan mocht. Het nieuws startte met een uitvoerig verslag van het 1 mei défilé. Er kwam geen eind aan de rij voortschrijdende prominenten; majorettes huppelden langs; militanten in T-shirts van de partij zwaaiden papieren vlaggetjes en bezongen de deugd van het werken. Na een twintigtal minuten was het item eindelijk afgerond. Maar dan spleet een daverende donderslag de nacht uiteen. Het huis was eensklaps in duisternis gehuld. Een dochter gilde. De zoveelste elektriciteitspanne: ik miste het interview.

De volgende morgen was de uitzending hét gespreksonderwerp van de dag. Straatjongeren, buurtbewoners, het ziekenhuispersoneel, iedereen die het interview zag wilde er zijn zegje over kwijt. Fiston was een beroemdheid in Saint-Joseph. Zelf was hij er echter nog altijd niet gerust in. Toen ik even langsging, grabbelde hij van onder zijn matras twee stokjes tevoorschijn waarvan hij de punten nauwgezet had aangescherpt met een scheermesje. 'Je weet maar nooit,' mompelde hij. Tevergeefs probeerde ik me voor te stellen hoe hij een belager zou afschrikken met deze spiesjes.

Ik lag op de vloer in de badkamer en keek ik in de angstige ogen van enkele over mij heen gebogen vrouwen. 'Akufi te, Dieu merci!' kirkte één van hen, 'ze leeft nog!'

Ik was flauw gevallen, vertelde ze; haar hand lag op mijn voorhoofd alsof ze het kwade wilde weren. Een andere vrouw schoof een plastic stoel naar voren, het schrapen van de poten golfde pijnlijk door mijn hoofd. Ik zei dat ik liever bleef liggen. De tegels voelden lekker fris aan. Het zweet droop van mijn lijf. Ik voelde me een **vod.**

De dokter was formeel: voedselvergiftiging en volledige uitputting.

'Wat heb je gegeten?' wou hij weten.

'Rijst met bonen.'

'Waar?'

Ik aarzelde even. 'In een *malewa*,' zei ik met gespeelde schaamte.

Malewa's waren eetkraampjes die overal langs de kant van de weg oprezen. Ze hadden geen dak, geen stromend water, geen elektriciteit of toilet. Er was enkel een houten, wankel bank, soms een tafel en een man met haar houtskoolvuurtje en kookpotten. Ze maakte ter plekke één of twee gerechten. Als de potten leeg waren, vouwde ze haar boeltje samen en trok naar huis. Van de malewa was dan geen spoor meer.

Bijna elke dag at ik op zo'n houten bankje. Hoe gemakkelijk als je elke dag druk in de weer was. Wanneer de honger opkwam hield ik er even halt, at vlug een bord rijst met bonen, of gedroogde vis met maniokbladeren. Bovendien viel er altijd wat te beleven; een malewa was een uiterst geschikte locatie om het bruisende straatleven van Kinshasa te observeren.

De dokter toonde begrip. Niet de voedselvergiftiging baarde hem zorgen maar mijn reactie er op. 'Je bent volledig uitgeput. Je loopt de godganse dag de stad rond in die drukkende hitte. Je verwaarloost jezelf.' Er

volgden strikte orders: overdag uit de zon blijven, enkel mineraalwater drinken en malewa's links laten liggen. Moedeloos hoorde ik het aan; mijn lijf gaf de dokter echter groot gelijk. Bovendien hadden de gebeurtenissen van die laatste dagen – de afranselingen, de schietpartij, het wachten op een teken van leven – me mentaal uitgeput. 'En de eerste dagen absolute rust!' riep hij me nog na.

Ik hield het exact één dag vol. De avond nadien bracht ik al een ziektebezoek aan Fiston. Kayinda zat te blowen op het reservebed. Ik vertelde hen wat er met me gebeurd was. Ongerust vroegen ze me uit. Bahege waren overbezorgd, dat was me al opgevallen toen bij het opsteken van een sigaret een stukje solfer mijn huid schroeide. Telkens een shege de wond opmerkte, nam hij mijn arm, inspecteerde die en vroeg wie me dat gefikst had. De rode plek op de binnenkant van mijn arm leek sterk op wat een *mai ya sachet* aanrichtte. Mai ya sachet was een courante afstraffing in het straatmilieu: je stak een plastic zakje in brand en liet de gloeiende druppels in de huid van je slachtoffer branden.

Na het ziektebezoek liep Kanyinda een eindje met me op. 'Je mag niet meer naar de malewa's gaan, Christine,' praatte hij op me in. Hij vertelde hoe het er aan toeging in die kraampjes. Zo'n maman maakte wat bonen klaar. Als de pot bijna leeg was, lengde ze haar gerecht aan met water uit een put, ze wilde zo veel mogelijk klanten bedienen. Of dat water proper was, dat was haar zorg niet, zij dacht alleen aan geld. Dan doemde in het verhaal plots de *deuxième monde* op. Bij die mamans zaten heel wat heksen beweerde Kanyinda. Deze *bandoki* mengden stiekem drugs in je eten. Ik kon ze er niet uithalen, hij wel. Vooraleer hij aanschoof bij een malewa, keek hij de maman goed in de ogen. Hij schoof zijn zonnebril op zijn voorhoofd, greep me bij de schouders en keek me met strenge, doordringende blik aan. Een onfeilbare methode: als de maman weg keek, was het een ndoki.

In Kinshasa loopt een dunne lijn tussen wat – mijn inziens – het rationele en het irrationele. Bij Kanyinda was het me al vaker opgevallen. Zijn gedachtegang gaat snel van het ene niveau naar het andere en weer terug. Het ongrijpbare is nooit ver weg. Ook hierin verschillen bashege niet van babelesi. Heel Kinshasa lijkt wel in de ban van de *deuxième monde*. Kanyinda is verbazend sterk in het analyseren van intermenselijke relaties, een gave die in het straatmilieu onontbeerlijk is. Hij heeft me al vaak geholpen met het ophelderen van een of ander probleem. Maar op andere vlakken volg ik hem dan weer helemaal niet. Erg pijnlijk zijn de gesprekken die ik met hem heb over aids. Hij gelooft er niet in. Aids bestaat niet. 'Want Christine, hoe vaak heb ik de dokters al niet om een geneesmiddel tegen aids gevraagd, maar ze weigeren het me te geven. Zeg nu zelf, een ziekte

waar zozeged geen medicijn voor is, dat is toch larie. *Elke* ziekte heeft zijn medicijn. Het reinste bewijs dat aids niet bestaat!' Een vaste vriendin heeft Kanyinda niet meer, hij slaapt met de vrijgezelle meisjes van de bende. Een condoom? 'Neen, zo heeft God het niet gewild. Het zaad van de man moet recht bij de vrouw terecht komen, dan is het goed.'

De volgende morgen vertrok ik al zeer vroeg naar Fiston voor mijn dagelijks ziektebezoek. Sinds mijn appelflawwte maakte ik er een gewoonte van bij het ochtendkrieken op te staan. Die eerste uren brandde de zon nog niet en was het aangenaam fris in de straten van Kinshasa. Aan de ingang van het hospitaal kocht ik – tegen de adviezen van de dokter en Kanyinda in – twee broodjes omelet bij een malewa. De liefde voor malewa's was sterker dan mezelf.

Met de broodjes in mijn handen wilde ik de deur van Fiston's kamer openduwen, maar die bleek dicht. Fiston riep me toe even te wachten. Er klonk gestommel vooraleer de deur op een kier ging. Fiston schoof moeizaam het bed weg van de deur. Dit was zijn eerste nacht alleen. Uit voorzorg had hij de deur gebarricadeerd. Een stank van urine en mensenlucht walmde me tegemoet en sneed bruusk mijn appetijt af, maar ik deed mijn uiterste best om niets te laten merken. Fiston beet in één van de broodjes en wees naar het bed. Ik zette me naast hem en probeerde een hap.

Het was de eerste keer dat ik alleen was met Fiston. Hij voelde zich onwennig. Bashege hadden in groep altijd veel praats maar zonder makkers waren ze dikwijls schuchter, ja zelfs verlegen. Uit ervaring wist ik hoe je dit moest aanpakken, en het duurde niet lang of we giechelden als twee bakvissen. Hij stak een verhaal af over het ziekenbezoek van de bende van Masina. 'Hoe bezorgd waren ze niet en of ze iets voor me konden doen, maar ondertussen stalen ze wel het geld uit mijn broekzak, Christine, echt waar!' Hij schaterde het uit.

Dan nam het gesprek een ernstige wending.

'Weet je, hier heb ik tijd om na te denken over mijn leven. Wist je dat ik op mijn achttiende geld had, een huis, een televisie, een sofa?'

'Wat deed je dan?' vroeg ik en legde me languit op het extra bed, want ik wist intussen dat éénmaal je een shege wat beter kende, hij je met plezier zijn ganse levensverhaal uit de doeken deed.

'Wel, ik woonde eerst bij mijn ouders, maar die vertrokken allebei naar Angola. Ze lieten me achter bij mijn grootmoeder, samen met mijn twee zussen en mijn broer. Ik was toen zeven. Het was de allerlaatste keer dat ik mijn ouders zag. Ze verdwenen gewoon. Ik weet niet waar ze nu zijn, of ze nog in leven zijn.'

Fiston zweeg even en liet zijn hoofd hangen.

'Na een poos kwam er ruzie met mijn grootmoeder. Ze beweerde dat ik behekst was. Op een dag wees ze me de deur. Zo belande ik op straat. In het begin, als klein ventje, was het moeilijk. Ik werd gepest en geslagen. Maar dan begon ik mijn lichaam te trainen, ik werd een echte vechtersbaas. Ik daagde iedereen uit, gevechten met de blote vuist of met scheermesjes. Vandaar al die littekens op mijn lijf. Sesey was mijn bijnaam, meester in het gevecht. Van niemand was ik bang, ik vocht voor geld. Met die poen begon ik nadien een handeltje in kleding. In Brazzaville kocht ik in om hier op straat de boel te verpatsen. Het was in die tijd dat ik Karin leerde kennen. Enfin, we kenden elkaar al van kindsaf, zij leeft ook al van heel jong op straat, maar toen begonnen we... je weet wel. Ik huurde een huis, kocht een televisie, we kregen een kind. Toen vond ik dat het tijd was om mijn grootmoeder op te zoeken. Ze weende toen ze me herkende. Ze had spijt. Ze vroeg geld. Ik stopte haar af en toe vijf dollar toe. Trots was ze op me.'

Ik keek naar de vuist van Fiston, waar prominent de naam van die grootmoeder prijkte, Adel. Vreemd vond ik dat, de naam van diegene die je verjoeg op je huid laten zetten. Maar Fiston repliceerde onverstoord : 'Familie is familie, daar ontsnap je niet aan.'

Hij vertelde hoe op een dag het huis ten prooi viel aan plunderaars die er vandoor gingen met televisie, sofa, tapijten, de voorraad kleding, zijn geld, alles weg. Ze stonden terug op straat. De baby lieten ze achter bij de grootmoeder, af en toe brachten ze een bezoekje.

'Ik wil van straat af, ik heb geen zin meer in dit leven,' zuchtte Fiston. 'Chauffeur, dat wil ik worden. Als ik geld had kocht ik een auto en reed je rond.' Hij maakte een sturbeweging in de lucht terwijl hij het vertelde, klopte tweemaal naast hem op bed – dat werd mijn plaats in de wagen – en met een grote glimlach hield hij het stuur met één hand vast, de andere arm lag nonchalant over het ingebeelde portier. 'Nooit meer te voet, Christine, en tegelijk garandeer ik je *sécurité* !'

■

Die avond, aan de Place Commerciale, stapte Sarma op me af. Hij was mijn vaste straatverkoper; op zijn hoofd balanceerde de kartonnen doos met sigaretten, lucifers, muntjes, zakjes whisky, afrodisiaca en alles anders wat het nachtleven kan kruiden.

'Die bashege hebben hier gisteravond serieus amok gemaakt,' zei hij me op een bijna verwijtende toon.

'Wat is er gebeurd?' vroeg ik hem.

'Weet ik niet precies, ruzie om geld denk ik. Die Siprien ging helemaal door het dak, sloeg een fles kapot en ging er een klant mee te lijf. Het hele plein stond in rep en roer.'

Siprien, de grote muil, ik zag het zo voor me. Sarma keek me afwachtend aan. Wat wilde hij nog? Mijn commentaar op het voorval? Ik kocht een sigaret en maakte me uit de voeten.

Als ik de volgende middag langs de Place Commerciale kwam, stond mijn hart stil. De totale leegte. Alle kiosken en eetkraampjes lagen tegen de grond, tafeltjes en stoelen waren verdwenen. Enkel op het basketveld naast het plein was nog leven: een paar opgeschoten pubers dribbelden een bal heen en weer. Sarma kwam naast me staan, nam voorzichtig de doos van zijn hoofd en zette ze voor zich op de grond.

'Kin propre,' zei hij terwijl hij naar het lege plein wees. 'Vanochtend stond het hier vol met politiemannen. Ze lieten alle tafels, stoelen en kraampjes opruimen. Ze haalden de kiosken neer, joegen alle mamans weg. Orders van het stadhuis. Mag niet meer. Alles moet weg. Al het schorremorrie buiten.' Hij giechelde zenuwachtig toen hij zijn verhaal deed. Ook voor hem zag het er niet goed uit. Waar moest hij nu zijn kostje bijeen scharrelen? Gouden zaakjes deed hij op de Commerciale.

Ik was er gerust in. Het was niet de eerste keer dat de autoriteiten probeerden greep te krijgen op het straatleven. De Kinois waren weerbarstig en inventief. Zeer snel zouden de eerste verkopers terugkeren naar de Commerciale. Ook het terrein van Las Vegas was al door Kin Propre opgekuist: regenzeil meegenomen, houten bankjes uit elkaar getrapt, struiken afgebrand. In geen tijd was de boel terug in ere hersteld.

Net voor mijn vertrek naar België bracht ik nog een laatste bezoek aan Las Vegas. Allemaal waren ze er: Kanyinda, Golba, Zulu, Fedo, Gilles, Clarissa, Karin, Rita, Trinité, Nsomo Trop, Kewa, Deyord, Siprien. Alleen Fiston ontbrak, die lag nog op zijn ziektebed.

We kletsten wat en al gauw belandde het gesprek bij de vechtpartij op de Place Commerciale. En ik deed iets wat ik tot dan angstvallig had gemeden: ik spelde hen de les. 'Siprien, hoe dom kan je zijn om net nu een knokpartij uit te lokken? De politie zit jullie op de hielen, alle Kinois klagen dat bashege relschoppers zijn en jij mept er op los!' Ze staarden me wezenloos aan. Spirien keek verlegen naar de grond.

'Begrijpen jullie niet dat jullie je gedeisd moeten houden? Als je uitgedaagd wordt moet je de slimste zijn en op je tanden bijten. Trouwens, als jullie allemaal in de Pelouse zitten, wie moet er dan zorgen voor mijn sécurité?' Een flauw grapje, maar Kanyinda en de anderen lachten ietwat gespannen. Ik vroeg Golba een sigaret. Siprien haastte zich naar voren met een vuurtje.

Fiston op het ziekenbed.
Fiston au lit à l'hôpital,
FOTO KRISTIEN GEENEN, 2007

Ik had een hekel aan afscheid nemen. We dronken samen nog een biertje. Daarna muisde ik er met Kanyinda tussenuit. Hij begeleidde me tot thuis. We liepen langs de boulevard. Ook hier maar weinig kapperszaken, telefoonstalletjes of eetkraampjes te bespeuren. Kin Propre. 'Masta,' zei Kanyinda, 'die uitbrander, dat heb je verdomd goed gedaan. Ze waren allemaal onder de indruk.' Hij nam mijn hand. Ik keek voor me uit, snoof de geur van eucalyptussen en uitlaatgassen. Ik had een lange, lange weg afgelegd.

KRISTIEN GEENEN
Kinshasa, 2007